

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Muzika yra ne tik natos, bet ir prasmė, slypinti už jų

2012-06-06

ŽURNALAS: KULTŪROS BARAI

TEMA:

AUTORIUS: Rūta Gaidamavičiūtė

DATA: 2012-06

Muzika yra ne tik natos, bet ir prasmė, slypinti už jų

Rūta Gaidamavičiūtė

Lietuvos jaunieji kompozitoriai, **Raminta Šerkšnytė, Sigitas Mickis, Egidija Medekšaitė, Antanas Jasenka, Donatas Zakaras, Marius Salynas, Albertas Navickas, Rita Mačiliūnaitė, Jonas Jurkūnas, Diana Čemerytė**, kūrybinė raiška **muzikoje, lietuvių muzika**

Rūta Gaidamavičiūtė surengė jaunujų kompozitorių apklausą bandydama išsiaiškinti jų požiūrį į tradiciją, novacijų suvokimą, kūrybos impulsus ir intencijas. Spausdiname įdomiausius atsakymus.

Rūta Gaidamavičiūtė: *Ar jaučiate, kad tolstate nuo ankstesnių kūrėjų kartų, kad išsiugdėte iš esmės kitokį girdėjimą?*

Raminta Šerkšnytė: Kiekviena karta natūraliai tolsta nuo ankstesnių kūrėjų kartų, nes skirtingi laikmečiai diktuoja vis kitas gyvenimo ir kūrybos sąlygas.

Mūsų kartos skiriamasis bruožas - naujos technologijos ir nenutrūkstamas informacijos srautas. Ankstesnės kartos jautė informacijos stygių, o mes - perteklių. Internetas lėmė, kad mums prieinama pati įvairiausia ir tolimiausia muzika - tiek stiliumi atžvilgiu, tiek geografiškai.

Pakito ne tik pats klausymas, bet ir „suvartojamos“ muzikos kiekiai, jos kokybė. Dabar mes nepalyginamai dažniau girdime įrašus nei gyvosios muzikos koncertus. Kokią įtaką visa tai daro mūsų girdėjimui - čia jau klausimas greičiau psichologams ar antropologams.

Akivaizdu, kad elektroninė muzika ir kompiuterių naudojimas „negrįžtamai“ paveikė patį kūrybos procesą. Paradoksaliai tai lemia ir dabartinės muzikos sudėtingumą, ir

paprastumą, o neretai ir prastumą.

Sudėtingumas: galimybė (pasitelkiant technologijas) išgirsti spektrines harmonijas, obertonus ir undertonus, makrotonus ir mikrotonus, įmanomus ir neįmanomus sugroti ritmus, dar tūkstančius kitų fantastiškų garsinių utopijų.

Paprastumas: ach, kaip dažnai (ypač minimalistinė muzika) dabar vartoja komandą *copy-paste...*

Ir prastumas – kūrinio kokybė atvirkščiai proporcinga tam, kiek kartų kūrinyje panaudota minėtoji komanda...

Sigitas Mickis: Nemanau, kad girdėjimas apskritai galėtų būti koks nors kitoks, gal čia tiesiog netiksliai formuluotė. Gali būti kitoks požiūris į socialinę aplinką, naujos technikos ir garsynai, pasireiškiantys per naujus dalykus, bet vidinis girdėjimas yra bendražmogiškas, universalus laiko ir vietos atžvilgiu. O savo ruožtu nauji minėti dalykai ne tolima nuo ko nors, bet praturtina tai, kas sukurta anksčiau.

Egidija Medekšaitė: Be abejo, ir tolstame, ir kitaip girdime. Neįmanoma gyventi taip, kaip prieš 20 metų. Nors, kai paskaitau senus kompozitorių dienoraščius, suprantu, kad aktualios tos pačios problemos: savitumo paieška, harmonijos kalba ir t. t. Kita vertus, besikeičianti visuomenė kuria naujas vertybes, labiau globalines ir socialines. Todėl ir mąstymas keičiasi. Internetas leidžia, neiškėlus kojos iš namų, išgirsti kūrinių įrašus, skaityti recenzijas, domėtis šiuolaikine muzika, matyti, kas kur vyksta, kas kuriama ir yra aktualu šiandien.

Donatas Zakaras: Tikiuosi, girdėjimą turiu tokį patį, kaip ir visi kiti žmonės.

Antanas Jasenka: O Jėzau, aš ne tik netolstu nuo kitų kartų, aš (garbė Dievui) prie jų artėju. Labai gerbiu visus – nuo Shakespeare'o iki girtuoklio Bražinsko.

Marius Salynas: Specialiai niekur nuo nieko netolstu. Bet natūraliai atsiranda naujos generacijos su kitais pasąmonės kodais, daugelį dalykų kitaip matančios ir kitaip girdinčios.

Neįsivaizduočiau lietuvių kompozitoriaus, kuris prieš kelis dešimtmečius būtų klausęs elektroninio kompiuterinio „noiso“, nors pasaulis jau tada eksperimentavo šia kryptimi. Tikriausiai esminis šių ir anų dienų muzikos komponavimo skirtumas yra skirtingų multimedijinių elementų derinimas, skirtingų stilistikų sintezė. Viliuosi, kad Lietuvoje pagaliau suartės šiuolaikinė muzika su alternatyviaja – jos abi man yra svarbios ir įdomios.

Albertas Navickas: Manyčiau, pagrindinis dabartinės muzikos bruožas yra kryptingas jos deabsoliutizavimas, t. y. ji jau nebelaikoma absoliučia ir uždara, savaime funkcionuojančia visuma, veikiau yra neatsiejama meno ir gyvenimo dalis.

Gintas Kraptavičius: Manau, nei tolstu, nei artėju, tik jaučiu, kad dažnai mane domina visai kiti dalykai nei ankstesnius kūrėjus. Tačiau galutinis rezultatas vis tiek yra muzika, kuri nekinta, skiriasi tik muzikos išraiškos priemonės. Jos keičiasi radikaliai.

Jonas Jurkūnas: Pirma kilusi mintis – tolstu (tolstam) technologiniais būdais. Nesu tikras, ar tai gerai. Tiesiog taip yra. Retas, kuris iš mano kolegų dar rašo muziką pieštuku. Taigi, technologinė atmosfera neabejotinai (tiesiogiai ir netiesiogiai) daro įtaką mąstymui, kūrybai. Esamasis muzikinis laukas irgi svarbus – mes klausomės kitokios muzikos negu klausosi mūsų tėvai ir mokytojai, mes skaitome kitokias knygas, žiūrime kitokius filmus. Sakyčiau, girdėjimas tikrai kitoks, mums nebereikia postuliuoti technologiškumo, neįžvelgiame čia jokio stebuklo. Kita vertus, galbūt esminis „garsinis“ mūsų kartos konfliktas kyla tarp žmogaus ir mašinos, tarp jausmingumo ir racionalumo?

Rita Mačiliūnaitė: Iš esmės nesistengiu niekur nutolti. Rašau tai, ką noriu rašyti. Natūralu, kad kuriame kitaip nei anksčiau. Jei neklystu, prof. dr. Janeliauskas per paskaitą yra sakęs: negalima kurti kitaip, negu nustato laikmetis, kuriuo gyvename. Tai logiška – juk aplinka, įvykiai daro įtaką, o kaip juos fiksuojame ir realizuojame, priklauso nuo mūsų, kaip kūrėjų, individualumo.

Diana Čemerytė: Atitolimą skatina naujos techninės instrumentų galimybės, jos keičia ir kūrinio girdėjimą. Šalia harmonijos, kūrinio formos ir kitų komponavimo parametrų atsiranda naujas spalvinis komponentas. Manau, tai buvo svarbu ir ankstesnėms kompozitorių kartoms, bet neturėta tokių techninių galimybių kaip dabar.

R. Gaidamavičiūtė: *Ar Jums svarbu, kokią žinių savo muzika siunčiate klausytojams?*

S. Mickis: Labai svarbu. Neįsivaizduoju, ko dar galima siekti kūrinium...

E. Medekšaitė: Rašydama kūrinį stengiuosi negalvoti, ar jis patiks klausytojams, ar ne, antraip nesugebėčiau jo pabaigti. Po kiekvienos premjeros klausytojų vertinimai būna labai įvairūs, kontroversiški kaip ir recenzijos. Manau, svarbiausia yra tikėti savimi ir tuo, ką darai. Nes yra daug pavyzdžių, kai pirmosios premjeros būna nušvilptos, o po to kūrinys tampa pasauliniu šlageriu. Manau, kūrinys savaime visada įvertina laikas.

R. Šerkšnytė: Komunikacija tarp kompozitoriaus ir klausytojų man visą laiką atrodo svarbi. Mano kūrybos kredo – harmonijos ir „nesaldaus grožio“ paieškos (tiek turinio, tiek struktūros atžvilgiu). O didžiausia siekiama – savo muzika atverti už garso slypinčias transcendentines prasmes.

D. Zakaras: Man svarbiausia pačios muzikos (siektinas) tobulumas arba imanentiškai kylanti idėja, kuri kartais nepaklūsta taisyklėms. Labiausiai vertinu, mano supratimu, *tikrąją* muziką, kuri turi tik vieną tikslą – būti graži. Jei yra būtinybė ar poreikis, kad muzika neštų žinių klausytojams, – prašom. Vis dėlto į žinias, sklindančias per muziką, žiūriu labai atsargiai ir atsakingai.

A. Jasenka: Man labai svarbu siųsti žinių. Visada tai dariau, tiek kurdamas, tiek rašydamas šiuos atsakymus. Rašau ne tik natas, bet ir žodžius. Žinutė siunčiama visada. Ne visada sulaukiama atsakymo...

M. Salynas: Man svarbu, kokias mintis sukels klausytojams mano muzika, bet kokių nors koduotų žinių netransliuoju. Labiau rūpi, kad žmonės, klausydami mano

kūrinio, bent trumpam atitrūktų nuo kasdienybės. Kad pajustų ypatingą, nenusakomą jausmą, kai tarsi ištirpsta laikas ir erdvė. Vargu ar tai galima pavadinti žinia. Gal vibracijomis?

A. Navickas: Kūrybos aš neišsivaizduoju kaip tiesioginės komunikacijos.

G. Kraptavičius: Manau, sąmoningai jokios žinios nesiunčiu. Bet tą žinią kūrinys vis tiek skleidžia per sukurtos muzikos atitikmenį laike, muzikos išraiškos priemones, naujas technologijas ir pan.

J. Jurkūnas: Akcentuočiau ne žinutės turinį, o pačią sąvoką. Būna visaip. Nemanau, kad kūryba yra komunikacijos forma. Kūryba yra subjektyvus reikalas. Tad jeigu žinutė ir išsiūsta, nebūtinai kiekvienas adresatas gauna tai, ką siuntė adresantas. Sakyčiau, esu introvertas šiuo atžvilgiu, ir žinutė – jei tokia yra – pirmiausia svarbi man pačiam.

R. Mačiliūnaitė: Siųsti žinią man labai svarbu, todėl neretai šalia mano muzikos atsiranda tekstas, žodis (programa). Kūrinių pradėdau nuo pavadinimo, nuo mažo ženklo, simbolio, o kartais – nuo utopijos, apie kurią ir pasakoju klausytojams.

D. Čemerytė: Kiekviename kūrinyje yra koduota žinia-mintis-tema, autoriaus asmeninis balsas-išpažintis-jausmai. Net jei negalvoji, kaip visa tai paveiks klausytojus, šią žinią kiekvienas supras labai individualiai ir asmeniškai. Man svarbiausia autentiškumas ir ištikimybė savo kūrybiniam sumanymams. Ir dar labai norėčiau, kad kūryba tiek klausytojams, tiek man taptų oaze, kurioje galima pasislėpti nuo kasdienybės rutinos, nuo pasaulio negandų...

R. Gaidamavičiūtė: *Kūrybiškumo prigimtis kinta itin lėtai, bet motyvai gali keistis gana greitai...*

M. Salynas: O kokie tie motyvai – žemiški ar dvasiniai? Pinigai, garbė, pripažinimas? Ar noras įsiamžinti, prisiliesti prie kažko gražaus ir tauraus? O gal įrodyti sau ir kitiems, ką tu gali, sugebi? Motyvų gali būti šimtai ir jie nuolat keičiasi. Bet mūsų visų prigimtis vienoda. Kokie esame, priklausome nuo to, ar sutariame, ar kovojame su savo prigimtimi. Vieni labiau linkę keistis, kiti labiau vertina pastovumą...

S. Mickis: Manau, motyvai irgi nekinta, jeigu jų neįvardysim buitiškai ir smulkmeniškai. Kūryba – amžinas Gėrio visuomenei, kuriai priklausai, linkėjimas...

R. Šerkšnytė: Išskirčiau du kūrybos aspektus: meninę idėją ir jos įgyvendinimą.

Pirminė mano kūrinio idėja paprastai nekinta. Savo užrašų knygutėje turiu daugybės kūrinių užuomazgas. Neskubu jų įgyvendinti, priešingai – brandinu labai ilgai. Skelbiu „moratoriumą“, kad pasižiūrėčiau, ar idėja atlaikys bandomąjį laikotarpį, o tada ieškau tinkamiausių priemonių jai realizuoti.

Kai kurios idėjos taip ir lieka neįgyvendintos. Po „inkubacinio“ laikotarpio – metų, dvejų ar penkerių – kai kurie sumanymai pradeda atrodyti pernelyg paprasti, naivūs, jų „galiojimo laikas“ baigiasi...

Tačiau kai kurių kūrinių vizijos yra tarsi geras vynas – metams bėgant, darosi vis

brandesnės. Per tą netrumpą laiką padariau daugybę harmonijos, ritmo, faktūros eskizų.

Taigi greičiausiai kinta ne kūrybos motyvai, bet kritiškas požiūris į rašomą kūrinį ir savikritiškas į save. Labai dažnai tai, kas dar vakar atrodė geras kūrybinis sprendimas, šiandien jau nuvilia. Nuolatinis nepasitenkinimas savimi – įprasta būseną.

E. Medekšaitė: Labai gerai pamenu kažkieno pasakytą frazę: „Kol esi studentas ir studijuoji – pats laikas klysti ir mokytis iš savo klaidų, nes vėliau daromos klaidos atsisuks prieš tave.“ Tą patį galima pasakyti ir apie kompozitoriaus stilių. Muzikologai „surūšiuoja“ kompozitorius tarsi antrines žaliavas, sudeda į stalčius ir patogumo dėlei prikljuoja tam tikrą „etiketę“. Viena vertus, tai labai apriboja kompozitoriaus kūrybiškumą, nes jam tarsi neleidžiama peržengti savo „etiketės“ ribų, kad išbandytų kažką naujo. Antra vertus, yra labai patogiu, kai viskas aišku, kai žinai, ko gali tikėtis ir kas bus. Žinoma, kompozitoriui visada įdomu išbandyti kažką „naujo“, tačiau nei „naujos“ priemonės, nei motyvai vis tiek radikaliai nepakeičia tikrosios kūrybiškumo prigimties.

G. Kraptavičius: Kai valdo motyvai, viskas tampa daugiau panašu į amatą, kuris su kūrybiškumu nebūtinai turi ką nors bendro.

R. Gaidamavičiūtė: *Kokias spragas, trukdančias šiuolaikinei muzikai funkcionuoti, išvelgiate?*

D. Zakaras: Čia priekaištų labai daug (be jokio spekuliacijavimo). Lietuvos kultūrai trūksta protingo ir adekvataus rėmimo. *Nėra nepriklausomos* ir objektyvios kritikos. Nekokybiška muzika dažnai maskuojama instaliacijomis, videomedžiaga ir t. t. Kompozitoriai „atsiskyre“ (kartais net sąmoningai) nuo klausytojų, klausytojai neugdomi, todėl nutrūksta tarpusavio ryšys. Garbinami užsienio „stabai“, nepastebint savųjų potencialo. Geriausi gabiausi kūrėjai ir atlikėjai „nuteka“ į užsienį. Strategiskai svarbiems meninių kolektyvų postams užimti nerengiami skaidrūs tarptautiniai konkursai (čia vėl trukdo atlygis). Kompozitoriai atitrūkę nuo atlikėjų (tai XX a. pabaigos ir XXI a. problema, kai kompozitorius sėdi klausytojo vietoje ir nepatiria buvimo scenoje jausmo). Apie kokybišką (ypač šiuolaikinės simfoninės muzikos) atlikimą Lietuvoje galima tik svajoti, nors orkestruose groja tikrai labai geri muzikantai. Beveik neturime gerų garso įrašų studijų su gабiais garso režisieriais, įgarsintojais kūrėjais (žinoma, nėra rinkos, visus gabiausius pasiglemžia reklamos sritis ar pan.). Dėl išvardytų priežasčių kūrėjai ir atlikėjai negali susikcentruoti į kokybę, yra priversti blaškytis, ima „chaltūrinti“, ir tai daro labai didelę žalą.

R. Šerkšnytė: Šių dienų kompozitoriai turėtų žinoti savo adresatą. Naivu būtų tikėtis, kad eksperimentinė ar itin sudėtinga muzika sudomins plačią auditoriją, iš anksto žinančią, kas yra graži ir „teisinga“ muzika. Vargu ar dauguma klausytojų bandys įveikti savo „vidinį pasipriešinimą“, o jis dažnai kyla klausantis neįprasto kūrinio, kad vėliau patirtų malonumą. Be to, šiuolaikinės muzikos mėgėjams tenka susitaikyti, kad koncertuose (bent jau Lietuvoje) vos keletą kartų per metus galės išgirsti *gerai* atliekamus *gerus* šiuolaikinės muzikos kūrinius.

O dabar siūlau trumpą testą: Kiek valandų šiuolaikinei muzikai skiria vidurinių

mokyklų ir gimnazijų mokymo programos?

Kiek kartų per pastaruosius metus lietuvių simfoninė muzika buvo reprezentuojama užsienyje?

Kiek naujų lietuviškų operų premjerų nepriklausomybės metais įvyko Nacionaliniame (!) operos ir baleto teatre?

Kada paskutinįkart girdėjote lietuvišką šiuolaikinį kūrinį per pagrindinį Lietuvos televizijos kanalą, išskyrus tiesiogines koncertų transliacijas iš valstybinių švenčių?

Atsakymus reikėtų siųsti Švietimo ir Kultūros ministerijoms.

S. Mickis: Spragų daugybė. Pradedant vaidais, kokia muzika laikytina „aukštąja“ ir puoselėjančia humanizmą (su tuo ir tapatinamas muzikos „gerumas“). Uždara „karuselinė“ (nenukreipta į sklaidą) užsakymų sistema naikina gyvą stilių raidą. Greitas, nebūtinai kokybiškas, bet visada pigus popmuzikos rezultatas su plačia sklaida – televizija, radijas, renginių, koncertų gausa – nustelbia pačią kitokios muzikos raišką.

M. Salynas: Muzika ir jos funkcionavimas čia niekuo dėti. Ji kaip funkcionavo, taip ir funkcionuos. Bet egzistuoja toks funkcionierių tipas, kuris tą funkcionavimą daro visai nefunkcionalų.

J. Jurkūnas: Matau aiškų ignoravimą valstybės lygmeniu. Per savo radijo laidą Šarūnas Nakas ir Mindaugas Urbaitis teisingai sakė: nuo Žygimanto Augusto laikų Vilniuje nepastatyta nė viena išskirtinai MUZIKOS KONCERTŲ salė. Didelį neišnaudotą muzikos pedagogikos potencialą turi vidurinės mokyklos – antai Švedijoje beveik kiekviena vidurinė turi savo orkestrą! Muzika ir muzikinis lavinimas turėtų apimti visuomenę taip plačiai ir aktyviai, kaip tą daro krepšinis. Mokykimės iš krepšininkų.

R. Gaidamavičiūtė: *Ar kas nors riboja Jūsų kūrybinę raišką?*

A. Jasenka: Niekas negali riboti mano raiškos... Nebent mano paties kvailumas.

R. Šerkšnytė: Riboja visiškai „buitiški“ ir nemeniniai dalykai. Kūrinių užsakymų sistema turi rimtą trūkumą – naujam darbui parašyti suteikiama pernelyg mažai laiko, pvz., simfoniniam kūriniai dažnai neskiriama nė metų... Kūryba nepavaldi skubotiems terminams. Išorinis spaudimas kelia didžiulę įtampą, bet tikrai nenuteikia koncentracijai.

Kūrybiniam procesui daro įtaką ir premjeroje grosiančių muzikantų techninės galimybės. Kuo jos kuklesnės, tuo skurdesnė ir būsimo kūrinio muzikinė kalba. Ir priešingai – neribotos atlikėjų galimybės suteikia „kūrybos laisvę“. Pvz., mano kūrinio „Sūkurys“ smuiko partijos techninį sudėtingumą iš dalies lėmė tai, kad žinojau – šio kūrinio premjerą atliks smuiko virtuozas Irvine'as Arditti's, kuris pats pageidavo „kuo sudėtingesnės muzikos“.

Bet lengviausiai kūrybinę iniciatyvą „nužudo“ muzikantų atodūsis: „Deja, šį kūrinį

nepatogu groti ir jam parengti niekaip neužteks vienos repeticijos...“

R. Gaidamavičiūtė: *Ar šiandieninė lietuvių muzika Jums atrodo pakankamai įvairi? Ko joje pasigendate?*

D. Zakaras: Nepaprastai įvairi. O tai, ko joje (lietuvių muzikoje) pasigendu, bandau parašyti pats.

E. Medekšaitė: Lietuvių šiuolaikinė muzika dažniausiai įvardijama kaip minimalistinė, nes iš tikrųjų yra nemažai kompozitorių, tarp jų ir aš, rašančių šio stiliaus muziką. Pasak Remigijaus Merkelio, jau tikrai užtektinai minimalistų Lietuvoje. Turbūt lietuviams šis žanras yra artimiausias, nes visas mūsų folkloras yra minimalizmas ir tai slypi jau genuose. Bet ir vyraujant minimalistiniam stiliui galima rasti nemažai kompozitorių, kurie rašo visai kitokią muziką, pvz., Linas Rimša, Vytautas Jurgutis, Antanas Jasenka, Rūta Vitkauskaitė, Donatas Zakaras, Onutė Narbutaitė, Jonas Jurkūnas, Rita Mačiliūnaitė ar Raminta Šerkšnytė. Šiuolaikinės muzikos festivaliuose kasmet skamba tikrai įvairūs kūriniai, pristatomi skirtingi projektai.

R. Šerkšnytė: Lietuvių muzika, manyčiau, kur kas įvairesnė negu daugelio Europos šalių muzika, apkrėsta IRCAM'istų virusais ir *new complexity* kompleksais.

Vis dėlto norėčiau padiskutuoti dėl „lietuviškojo minimalizmo tradicijos“. Viena vertus, tai rodo pasididžiavimą savo „lietuviškomis šaknimis“ (būtinai siekiančiomis sutartines) ir tikėjimą, kad kuo mažiau garsų, tuo muzika dvasingesnė. Kūrinio, rašomo vos iš kelių garsų ar akordų, stilistinis vientisumas garantuotas, ir kartais tokia muzika, parašyta talentingų kompozitorių, būna fantastiškai paveiki.

Tačiau, antra vertus, „lietuviškojo minimalizmo tradicija“ kur kas dažniau atveria kelius ne tapatybės paieškoms, ne kūrybiškumui, o elementariam tingėjimui, beje, už šios sąvokos galima paslėpti idėjų ar talento stoką. Minimaliomis priemonėmis dažnai pasiekiamas minimalus meninis rezultatas, o kūrinio paprastumas dažnai balansuoja ties prastumo riba.

Muzika, apsiribojanti vos keliais garsais, man primena „badavimą“ savo noru, savęs įkalinimą tariamos „tvarkos“ vienutėje, atsisakant erdvės fantazijai, drąsesnių kūrybinių sprendimų, sudėtingesnių ritmų, įvairesnės harmonijos... Kiek jau girdėjome kūrinių, parašytų trafaretine „kalno forma“ (beje, ji labai paveiki ir kone iš anksto užtikrina kūrinio sėkmę) – viskas lėtai plėtojama iš vieno garso iki kulminacijos, kai ji pasiekiamą, šis garsas virsta akordu ar klasteriu, paskui kūrinio įtampa vėl pamažu slūgsta ir viskas ištirpsta viename garse...

Man atrodo, jei kūrinio koncepcija ir struktūra yra tokia tvarkinga ir aiški, kad ją galima tiksliai įsivaizduoti ir netgi nupasakoti, gal tada nebelieka intrigos klausytis ir pačios muzikos? Juk tam tikri netikėtumai, tvarkos „pažeidimai“ suteikia „prieskonį“ tiek muzikai, tiek gyvenimui. Man daug įdomesnis ne „pavyzdingai sušukuotas“, o spontaniškas, sudėtingas, neperprantamas ir nenuspėjamas kūrinys...

M. Salynas: Dalis šiuolaikinės lietuviškos muzikos „sukalta“ iš tų pačių klišių. Išgirdęs pirmus akordus supranti, kad tą jau esi girdėjęs daugybę kartų. Ką nors naujo išgirsti pasitaiko gana retai, ypač festivaliuose.

Gal todėl ir mano kūryba iš dalies nėra tipinė, nenoriu susiniveliuoti, operuodamas tais pačiais instrumentais. Ieškau naujų kampu, kitokios išraiškos. Tai komplikotesnis kelias, bet man juo eiti įdomiau.

A. Navickas: Dabartinė lietuviškos muzikos panorama pakankamai įvairi ir kokybiška. Žinoma, dėl istorinių priežasčių Lietuvoje nėra itin išplėtotą elektroninę muziką, bet negalėčiau teigti, kad aš jos ypač pasigendau.

J. Jurkūnas: Mūsų masteliu įvairovės pakanka. Pasigendau įdomesnių dialogų/kontaktų tarp dviejų šiuolaikinės muzikos sluoksnių – akademinės ir alternatyviosios. Abi yra per daug svarios ir užima per daug kultūrinės teritorijos, kad viena kitą pasyviai ignoruotų

R. Mačiliūnaitė: Taip, turime „įvairiausio plauko“ kompozitorių. Mano akimis žvelgiant, trūksta profesionalių kino muzikos kūrėjų ir *fluxus* stiliaus atstovų.

D. Čemerytė: Į lietuvių šiuolaikinę muziką žvelgiu per atstumą ir susidaro įspūdis, kad ji tapo labai įvairi, margaspalvė, užpildanti visas šiuolaikinės muzikos vitrinas. Klausytojai iš tikrųjų gali mėgautis įvairove.

R. Gaidamavičiūtė: *Dalies dabartinių 30-mečių kūryboje juntamas tam tikras garsinis rafinuotumas. Ar tai kartos bruožas? Kokios idėjos paskatino jį rastis?*

R. Šerkšnytė: Kiekviena karta turi savo korifėjus. Dabar tai jau ne Schoenbergas, Šostakovičius, Boulezas, Pendereckis, Reichas – daugumai mano kartos kompozitorių tai būtų Saariaho, Scelsi, Sciarrino, Takemitsu... Jų muzikoje jaučiama subtili Rytų kultūros ir filosofijos įtaka, itin didelis dėmesys skiriamas kūrinio spalvai, tembrui.

Manau, dauguma jaunesnių kompozitorių nebetiki avangardo ideologija, rašydami muziką atsigręžia į giluminę kūrybos pusę. Jai išreikšti reikia daug sudėtingesnės ir rafinuotesnės meninės kalbos negu „sausą“ matematinę struktūrą arba performansai.

S. Mickis: Miglotas apibūdinimas – garsinis rafinuotumas... Bet jeigu čia užuomina apie tokį rafinuotumą, kuris lemia komponavimo konkretumą ir detalumą, tai manau, kad kaltas laikmetis ir muzikinio-kultūrinio (viešo atgarsio sulaukiančios muzikos) kryptis – šiais globalizacijos laikais nėra kada ilgai plaukioti erdvėse be aiškių orientyrų.

E. Medekšaitė: Garsinis rafinuotumas atsiranda dėl sintezuotų garsų sąveikos, siejant juos su vienu ar keliais akustiniais garsais, kuriuos kompozitorius išgauna pasitelkęs įvairius įrenginius. Dažniausiai tokių garsų visuma yra sunkiai suvokiama klausytojams, nes nesuteikia pasimėgavimo arba neatitinka supratimo, kas yra grožis ir malonumas. Tokia muzika provokuoja, verčia klausytojus muistytis kėdėse, nes jiems nėra patogiu ar įdomu klausytis triukšmo, žemų arba vien tik aukštų garsų virpėjimo. Vis dėlto ši problema yra ir turbūt išliks aktuali, nes dauguma kompozitorių naudoja ir naudos įvairias išraiškos priemones, kurios dar labiau atitolins muzikos teikiamą „malonumą“.

D. Zakaras: Nepastebėjau jokio *naujojo* rafinuotumo. Drįsčiau teigti, kad čia yra labai daug vietos visokioms spekuliacijoms. Išradus elektroniką yra galimybė kurti ir

generuoti tikrai *naujas* harmonikas (garso spektrą) arba visiškai jų išvengti. Anksčiau nepavykdavo to padaryti. Galbūt tik čia galėčiau išvelgti esminį *naujumą*. Žinoma, didelę reikšmę turi muzikos „konservavimas“, jos redagavimas ir tai, kad nebeliko būtinybės kiekvieną kartą kūrinių atlikti gyvai. Daugeliu atvejų vėl grįžtama prie muzikos ištakų – sudėtingų, bet gana uždarų heterofoninių struktūrų, formuojančių bendrą garsinį skambesį, dažnai vadinamą rimtąja akademine muzika, nors iš esmės tai būdinga ir nuo civilizacijos atskirtiems pigmėjams, kurių muziką užrašius natomis, partitūra atrodytų išties išpūdingai (nesakau, kad tokia muzika yra prasta ar nevertinga). Visi dabar sėdime už penklinės grotų (tinklelio ar bangos formos). Atsiranda daug problemų komponuojant muziką vienam (realiai, fiksuotame aukštyje skambančiam) balsui.

Pagrindinius muzikinius pokyčius ar skirtumus, mano manymu, geriausiai parodo lopšinės, mamų ar mamų choro (pigmėjų tradicija) dainuojamos vaikams.

A. Jasenka: Dabartiniai 30-mečiai rėmėsi manim, kitais, kurie šioki tokį kelią jau yra nuėję, bet greitai supras, kad pirmiausia reikia išsiklausyti, ką sako jų pačių širdis. Galima madingai rengtis, madingai rašyti žodžius, natas, bet jei praleisime pro šalį savo širdies „muziką“, nieko vertos bus ir mūsų, ir jų pastangos.

Dabartiniai 30-mečiai irgi nori, kad juos pamatytų, išgirstų, įvertintų. Čia nėra jokio amžiaus cenzo.

M. Salynas: Nepriklausau 30-mečių kartai, todėl atsakyti už ją negaliu. Savo kūryboje rafinuotumo neišvelgiu. Tikriausiai daug įtakos tam rafinuotumui turėjo minimalizmo garbinimas. Bet aš stengiuosi derinti skirtingas garsines priemones.

A. Navickas: Drįščiau teigti, kad garsinis rafinuotumas kyla iš tembro emancipacijos.

G. Kraptavičius: Nelabai pastebiu garsinį rafinuotumą ne tik dabartinių 30-mečių lietuvių, bet labai retai ir ne lietuvių kūryboje.

J. Jurkūnas: Manau, idėjinės/istorinės aplinkybės, priežastys ir paskatos yra kelios: Lietuvos „mašinistų“ kartos pedagoginė veikla, amerikiečių muzikinio minimalizmo gajumas ir skvarba; „naujojo sudėtingumo“ tikėtinas natūralus kolapsas ir saulėlydis socialiniame horizonte, sentimentalumo estetikos mada, kaip atsvara technologinei pažangai ir globalumui.

R. Gaidamavičiūtė: *Ar Jūsų talentą maitina provokatyvioji versmė?*

R. Šerkšnytė: Ne.

D. Zakaras: Kartais taip.

S. Mickis: Galbūt, bet ją labai stipriai varžo meno ir finansų „santuoka iš išskaičiavimo“.

E. Medekšaitė: Provokatyvumas dažnai siejamas su agresyvumu, kurio aplink labai daug. Tokios „meno“ akcijos, kai pririšamas šuo ir stebima, kaip jis kaukia iš alkio, man kelia pasibjaurėjimą.

M. Salynas: Apie mano talentą tegul kalba mano kūryba. Būtų keista, jei bandyčiau pats jį apibūdinti ir dar įvardyti, kas gi jį maitina.

Gal mes patys esame „provokatyvioji versmė“? Provokuojame kitus savo kūryba ir laukiame reakcijos į ją, maitindami ir girdydami save publikos dėmesiu?

G. Kraptavičius: Kūrinio kaip provokacijos niekada nekūriau, bet yra buvę ne kartą, kad mano kūrinys priimamas kaip provokacija.

J. Jurkūnas: Esu introvertas „ekstramuzikiniame“ diskurse. Vienintelis tikslingai provokuojamas ar sabotuojamas asmuo šiuo atveju esu aš pats. Mėgstu sabotuoti/provokuoti/kontratakuoti savo mintis ir idėjas naujomis mintimis.

R. Gaidamavičiūtė: *Kaip Jus pakeitė (asmeniškai ir kūrybiškai) visuomenėje įvykusios slinktyys?*

D. Zakaras: Pasislinkau kartu su jomis.

S. Mickis: Jos nuolat keičiasi ir keičia mus, nes visuomeniškumas lems mūsų ateities sėkmę, o tai požiūris, atmetantis daugelį pokarinės (nuo 6-ojo dešimtmečio) akademinės muzikos industrijos taisyklių.

E. Medekšaitė: Sunku atsiriboti nuo visuomenės ir gyventi uždarame savo pasaulyje. Šiandienos socialinis aspektas yra įdomus ir skatina kūrybiškumą. Pvz., man labai patinka *flash* akcijos skirtingose pasaulio vietose arba socialinės akcijos, kai spontaniškai kuriamos meno improvizacijos. Pasirodo, muzika gali skambėti ne tik koncertų salėse, bet ir netikėtose erdvėse, gali būti skirta skirtingoms visuomenės terpėms. Aš savo kūryboje nenaudoju ir nenaudosiu politinių aspektų, intrigų ar peripetijų, nes man tai neįdomu, bet tokie projektai kaip Gavino Bryarso *Music for Airports* mane labai žavi.

D. Čemerytė: Man asmeniškai pasikeitimas įvyko 2001 m., kai išvažiavau gyventi į Vokietiją. Pasikeitė kultūra, visuomenė, galimybės, kalba ir t. t. Nepriklausomybės pradžioje, pirmuoju jos dešimtmečiu, neabejotinai veikė supratimas, kas mes esame, kas yra Lietuva, kas yra meilė Tėvynei. Lietuviybės jausmas ir meilė šaliai, kurią lyg ir visada mylėjome, bet tada atradome ją iš naujo. Pirmos išvykos į užsienį po sienų atidarymo, pasididžiavimas tariant, kad esu lietuvė... Nors nemanau, kad išvykusi tapau kažkuo kitu...

R. Gaidamavičiūtė: *Kokių tradicijų nenorėtumėte tęsti? Ką norėtumėte paversti tradicija?*

R. Šerkšnytė: Norėčiau, kad tradicija virstų „tradicijos nebuvimas“. Tada muzika nebūtų tokia įprasta ir paprasta, kad ją lengvai galima išprausti į dėžutę su užrašu „minimalizmas“, „spektralizmas“ ar dar koks nors *-izmas*. Tada šnekėtume apie išskirtines lietuvių muzikos asmenybes, turinčias savo veidą, savo stilistiką. Žinoma, ilgainiui kai kuriems kompozitoriams tai pasirodys sektina ir virs „tradicija“.

S. Mickis: Visas tradicijas reikėtų puoselėti, jos yra mūsų turtas, bet mums nepriklauso. Norėčiau, kad bendravisuomeniškas požiūris į visus muzikinės veiklos

dalyvius (kompozitorius, atlikėjus, klausytojus) taptų norma ir privilegija.

E. Medekšaitė: Tradicijoms subręsti reikia laiko, antra, reikia pastangų, kad tradicija tęstųsi. Norėčiau, kad šiemet įvykusi pirmoji konferencija „Muzika ir technologijos“ ateityje įgautų pagreitį ir taptų viena iš prestižinių konferencijų, tokių kaip Hundersfieldo festivalio organizuojama *ICMC*. Turėtų tapti tradicija ir tarptautinė menininkų rezidencija šiemet surengta Druskininkuose. Tokių renginių Lietuvoje anksčiau niekada nebuvo.

D. Zakaras: Norėčiau, kad tradicija virstų bent dalinis tradicijos išmanymas. Mokyklose dėstoma labai dirbtinė sistema „harmonija“ (dažnai neįvardijant, kad tai yra mažoro ir minoro sistema), net neužsimenant apie pagrindinius garso sandaros, kilmės ir kitus aspektus, kurie glaudžiai susiję su bet kokia muzika ir jos komponavimo principais. Manau, mokyklose, ypač tose, kurios rengia muzikantus profesionalus, reikėtų plačiau kalbėti apie teoriją.

M. Salynas: Nenorėčiau daryti to, kas yra visuotinai priimtas standartas, formatas, o tai jau tampa tradicija, nes žmonės nemėgsta to, ko nesupranta. Todėl kuriami panašūs paveikslai, panašūs monumentai, panašūs garsai, štrichai, net žmonės supanašėja, jų kalbos darosi panašios. Nenoriu tęsti šios tradicijos.

Norėčiau, kad tradicija virstų gera valia ir sveikas protas. taip pat kosmopolitinis požiūris. Kad pabėgtume iš provincialumo gniaužtų ne tik materialiniu, daiktiniu, bet ir intelektualiniu, kultūriniu atžvilgiu.

J. Jurkūnas: Nenorėčiau, kad naujosios konceptualiosios medijos užimtų muzikoje tokią didelę teritoriją kaip vizualiuose menuose. Tiesa, dėl „menko komunikabilumo“, matyt, muzikai tas ir negresia. Nenorėčiau tęsti tradicijos, kai kūrinį lydi išplėstinė anotacija ir kiti autoriaus rašyti ekstramuzikiniai tekstai. Dažnai tai tampa įvairių (net komišku) spekuliacijų objektu. Tai utopiška, tačiau nemanau, kad mums kaip klausytojams turėtų būti svarbu, ar kūrinys parašytas prieš Hirošimą, po Hirošimos ar Hirošimos aukoms atminti. Apskritai, mane labiausiai provokuoja ir intriguoja prasmės fenomenas, nors šis klausimas labiau socialinis negu estetinis. Gal labiausiai tai siejasi su vadyba ir rinkodara? Labai įdomu stebėti prasmės genezę muzikos kūrinyje. Dažnai patikiu, kad muzika pirmiausia yra išskirtinai beprasmis – ir tuo žavus – stebuklas.

A. Jasenka: Aš nenoriu būti nei tradicijos tęsėjas, nei pats tapti kokia nors tradicija. Aš noriu išsiųsti tik vieną žinutę (tiek savo muzika, žodžiais, spalvomis, savo galvonėmis) – mus gali išgelbėti tik meilė. Kad ir kaip banaliai tai skambėtų. Šitą aiškiai suvokiu.

R. Gaidamavičiūtė: *Ar patiriate stimulų iš kitų menuų? Kur matote panašių ieškojimų kryptis?*

R. Šerkšnytė: Manau, visos meno sritys iš esmės panašios – sužadina fantaziją, leidžia pajusti harmoniją, dovanoja nekasdienę patirtį. Esu patyrusi kūrybinių impulsų iš teatro, kino, dailės, literatūros.

Vis dėlto „natūra“ mane veikia labiau nei kultūra. Gamtos reiškiniai kaip ir kultūra – tik dar stipriau – sužadina fantaziją, leidžia pajusti harmoniją, apdovanoja nekasdiene

patirtimi.

S. Mickis: Menai skiriasi tik techninėmis raiškos galimybėmis, vidiniai stimulai tie patys ir laisvai perkeliama – arba tu su visuomene, arba prieš ją, arba vėdi ją tam tikra kryptimi. O jau kokie „ne tavo profesijos“ menai patinka ar įkvepia – tik skonio reikalas.

A. Jasenka: Šiandieninis menas tiesiog jungiasi į vieną visumą – tai naujas žanras, vadinamas tarpdiscipliniškumu... Man jis labai patrauklus.

M. Salynas: Kiti menai man labai svarbūs. Ypač dailė, nes joje matau tam tikras sustingusias prasmes, galima sakyti, sustingusią muziką. Nesu M. K. Č., bet puikiai jį suprantu. Vizualusis menas mums, muzikams, yra tarsi šviesioji mėnulio pusė – matome sklindančią šviesą ir jaučiame, kad už jos yra nematomas, paslaptingas muzikos pusrutulius.

Taip pat labai vertinu teatrą, nes tai gyvenimo veidrodis, perkeltas į sceną. Veidrodžių būna suskilusių, kreivų, tamsintų, kvadratinių, apvalių ir kitokių. Kiekvienas savaip atspindi kasdienybę. Gera spektaklio muzika tam veidrodžiui suteikia dar daugiau jėgos.

Kritiškiau vertinu operą ir jos muzikinio sluoksnio sąveiką su sceniniu, bet čia jau atskiro pokalbio tema.

G. Kraptavičius: Mane domina visas šiuolaikinis ir beveik visas senasis menas. Bet stimulai daugiausia ateina iš šiandieninės muzikos.

J. Jurkūnas: Muzika ir muzikos atlikimas visuomet buvo ir bus stipriai vizualus procesas. Todėl vizualieji menai – skulptūra, tapyba, o ypač laiko atžvilgiu giminingi teatras, kinas, mane stipriai inspiruoja. Esu didelis tarpdiscipliniškumo apologetas. Kita vertus, esu ortodoksas, kai kalbama apie konceptualiuosius, „naujųjų medijų“ menus. Esu įsitikinęs, kad mėsa dekoruotos pastato kolonos arba baltųjų balandžių lenktynių performansas – tai labiau socialiniai negu meniniai reikalai. Taip pat tikiu, kad vienais ar kitais „stiklo karoliukų“ metodais galima idėjas „transkribuoti“ iš vienu konvencionalių medijų į kitas, idėjos gali – dažnai netikėtai įdomiais pavidalais ir mutacijomis – migruoti iš vienos meno rūšies į kitą ir mus stebinti, žavėti. Ypač tol, kol jos nėra įspraustos į terminų, klasifikacijų rėmus.

R. Mačiliūnaitė: Daug rašau teatrui, ypač šokio spektakliams. Judesys verčia muziką judėti. Tekstai – poezija, proza – neretai atsispindi programinėje mano muzikoje. Domiuosi kinu ir kino muzika. Kuriu operas, performansus, teatro projektus, natūralu, kad sintetiniai menai neatsiejami nuo mano kūrybinio gyvenimo.

R. Gaidamavičiūtė: *Koks Jūsų santykis su muzika, sukurta iki nepriklausomybės laikų?*

R. Šerkšnytė: Praėjus jau daugiau kaip 20 metų nuo Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo, galima išties objektyviau įvertinti tai, kas sukurta iki 1990-ųjų. Talentingi kūriniai aktualūs ne tik jų sukūrimo metu, bet ir (de)šimtmečius po to.

Sovietmetis buvo liūdna proga išbandyti kūrėjo moralę ir „stuburą“. Vis dėlto didesnioji kūrinių dalis yra pilka beveidė muzika *à la Šostakovič*. Tai lėmė tiek kompozitorių nesugebėjimas pasipriešinti to meto ideologijai, tiek visiškas Sovietų Sąjungos atsiribojimas nuo Vakarų.

Antra vertus, buvo kompozitorių, kurie nepataikavo partiniams nurodymams ir, nebijodami atsidurti „už borto“, atkakliai ieškojo individualaus stiliaus. Atmetę sovietinės muzikos klišes, beveik negirdėdami to meto Vakarų avangardo muzikos, dalis mūsų kompozitorių, daugiausia remdamiesi lietuvišku folkloru ir kūrybine savo intuicija, sukūrė išpūdingų kūrinių. Algirdo Martinaičio, Broniaus Kutavičiaus, dar keletą kompozitorių kūryba buvo ir yra šiuolaikinės lietuvių muzikos etalonas. Kutavičiaus oratorija „Paskutinės pagonių apeigos“ – tai lietuvių muzikos „vizitinė kortelė“ ir populiariausias visų laikų lietuviškos muzikos kūrinys!

Bet didžiausią pagarbą kelia „pralenkę laiką“ kūrėjai ir jų kūriniai. Osvaldo Balakausko 2-oji simfonija dėl savo originalios koncepcijos, ritmikos ir novatoriškos instrumentuotės puikiausiai galėjo (ir turėjo!) būti įrašyta į pasaulio simfoninės muzikos aukso fondą. Deja, šiandien net ir Lietuvoje šis kūrinys mažai kam žinomas...

Na, o žvelgiant 100 metų atgal į lietuvių muzikos istoriją, man atrodo, kad fortepijoninės muzikos srityje iki šiol nepralenktas novatorius yra M. K. Čiurlionis.

G. Kraptavičius: Mokydamasis Marijampolės muzikos mokykloje (5 metai), Tallat-Kelpšos aukštesniojoje muzikos mokykloje (4 metai), LMA Klaipėdos fakultetuose (5 metai) nepamenu, kad būčiau grojęs bent vieną lietuvių kompozitorių kūrinių (baigiau saksofono klasę). Keista, bet tai tiesa – įveikiau visas Lietuvos mokymo įstaigų pakopas, nesugrojęs nė vieno lietuvių kompozitoriaus kūrinio! Grojau Paulą Hindemitą, Rodioną *Ščedriną* – jų kūrinius pamenu iki šiol.

Dainų šventėje 1980 m. su chorą dainavome Balio Dvariono „Žvaigždutę“. 9-ojo dešimtmečio pradžioje per Lietuvos TV pamačiau grupę *Argo* – labai patiko. 1984 m. prisimenu Vidmanto Bartulio simfonijos premjerą filharmonijoje ir ja susižavėjusią muzikos literatūros mokytoją, – tada man tai sukėlė daug klausimų... Man labiau prie širdies tuo metu buvo Vladimiro Čekasino performansai.

Studijuodamas fakultetuose per muzikos literatūros paskaitą išgirdau Broniaus Kutavičiaus „Iš jotvingių akmens“. Buvau sužavėtas. Iki šiol manau, kad tai vienas geriausių lietuvių kompozitorių XX a. kūrinių.

D. Čemerytė: Įdomiausi, net sentimentus keliantys yra kūriniai, parašyti nepriklausomybės išvakarėse: Kutavičiaus oratorijos, Balakausko 2-oji simfonija, Algirdo Martinaičio *Cantus ad futurum*, „Gyvojo vandens klavyras“ ir kt.

Kūriniai iki jų (su kai kuriomis išimtimis) – verti pagarbos kaip muzikos istorijos dalis, kurią mes, muzikai, turėtume žinoti.

R. Gaidamavičiūtė: *Ar jaučiate kokį nors tęstinumą, ar esate visiškai atsiriboję nuo praeities?*

A. Jasenka: Reikia ir privaloma sekti paskui savo mokytojus. Mano mokytojai buvo

Seneka, Bachas, Mozartas, Čaikovskis, Čiurlionis, Balakauskas, Nakas... Neišvardijau dar kokių dviejų tūkstančių žmonių, atsiuntusių žinutę ir man.

M. Salynas: Tęstinumą yra ir neverta nuo jų slėptis. Esame vienos istorinės grandinės dalys ir viskas turi tam tikrą prasmę, sąsajas.

Per pastaruosius metus įvyko milžiniški technologiniai pokyčiai, paveikę ir mūsų sąmonę, ir požiūrį į kūrybą. Negalėčiau sakyti, kad mano kūrybą „persekioja“ praeities romantizavimo šešėlis.

A. Navickas: Tęstinumu laikyčiau dalyvavimą tam tikrame *baltiškos muzikos mito* konstravime - turiu omenyje, kad Baltijos šalių akademinė reprezentacinė muzika tradiciškai smarkiai skiriasi nuo kitų Europos šalių muzikos. Šį išpūdį neseniai sustiprino ir Paryžiuje surengtas koncertas, skirtas Latvijos nepriklausomybės dienos minėjimui. Neabejotinai tendencingai parinktas repertuaras (Erkki Sven-Tüüras, Pēteris Vaskas, Justė Janulytė), mano nuomone, itin ryškiai atskleidė šiuolaikinės baltiškos muzikos *mainstream'ą* su Arvo Pärtu priešakyje.

D. Čemerytė: Kūriniai, ypač stipriai paveikę vėlesnes kompozitorių kartas, rodo tolesnę romantinės muzikos tąsą. Tai baltiškasis koloritas, kurį užsieniečiai klausytojai iškart pastebi. Kadangi esame užaugę toje muzikinėje dirvoje, sunku nuo jos atitolti, bet tam tikrą atotrūkį lemia naujos išraiškos priemonės, techninės instrumentų galimybės.

R. Šerkšnytė: Jaučiuosi visiškai atsiribojusi nuo siekio kurti „specialiai“ lietuvišką muziką su „privalomaisiais“ jos atributais - liaudies dainų (ypač sutartinių) citatomis, lyrika, melancholija... Harmoniją sudaryti vos iš kelių garsų, remtis elementaria ritmika ir visa tai vadinti „lietuviškojo minimalizmo tradicija“, ramstoma epitetu „dvasingumas“.

Tačiau jokių būdu neneigiu, kad folkloras gali suteikti daugybę kūrybinių impulsų, atnaujinti muzikinę kalbą. Kai kurie minimalistinės muzikos elementai - mediatyvumas, ostinatiškumas, variantiškumas - ir man labai artimi. Juos plačiai naudoja įvairiausių kartų lietuvių kompozitoriai, manau, ateities muzika irgi daug semsis iš folkloro.

Taigi kūryboje ieškau „gylio ir pločio“, mano siekis - ne klausytojams pataikaujanti „palengvinto skambesio“, bet „sudėtingai komunikuojanti“ šiuolaikinė muzika. O didžiausią lietuvių muzikos tradicijos tęstinumą rodytų pats požiūris į kūrybą: muzika yra ne tik natos, bet ir prasmė, slypinti už jų...

R. Gaidamavičiūtė: *Dėkoju už atsakymus.*